

КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ И ИЗГРАЂЕНА СРЕДИНА: ПОЛИТИКА И ПРАКСА У ШКОТСКОЈ И СРБИЈИ

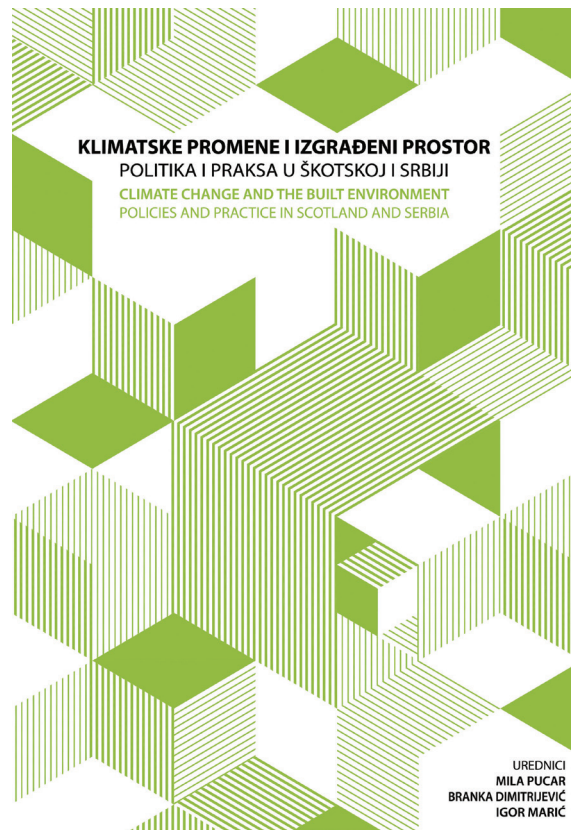
CLIMATE CHANGE AND THE BUILT ENVIRONMENT: POLICIES AND PRACTICE IN SCOTLAND AND SERBIA

Уредници: Мила Пуцар, Бранка Димитријевић, Игор Марић

Издавач: Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд,

Климатске промене на глобалном нивоу представљају озбиљан изазов у еколошкој, економској и политичкој сфери, са наглашеним међугенерациским карактером. Садашња генерација је, суочена са климатским поремећајима на свим деловима планете, приморана да донесе одређене одлуке, креира адекватне политике и дефинише подношљиве, апликативне мере за ублажавање ефеката климатских промена, које ће очигледно спроводити будуће генерације. У условима прекомерног коришћења лимитираних ресурса, пораста светског становништва, повећања степена загађења животне средине, миграција становништва из руралних у урбане средине, неравномерне расподеле светског богатства и основних ресурса, очигледних слабости светске економије, политичких криза и опасности од оружаних сукоба, јасно је да свака регионална, национална или локална друштвена структура треба да предузме све како би се креирао друштвени договор у домену прихватљиве политике и примењиве праксе, у циљу прилагођавања и ублажавања ефеката климатских промена. Убедљиву парадигму ефеката дејства климатских екстрема на недовољно уређену и организовану, сиромашну друштвену структуру, представља појава катастрофалних поплава у Србији, маја 2014. године. Поред више десетина људских жртава, директне и индиректне материјалне штете условиле су пад друштвеног бруто производа и довеле у питање целокупан концепт друштвеног развоја. Штете од бујичних поплава су, са једне стране, израз „могућности“ природе, а са друге, израз апсолутне неспремности државе, локалних самоуправа и грађана. Стотине уништених објеката, који су изграђени нелегално (без техничке документације и дозвола), или су лоцирани у плавним зонама и на клизиштима, говоре о непоштовању урбанистичких и планерских стандарда, као и о одсуству перцепције природних ризика на простору Србије. Глобалне климатске промене, њихове регионалне и локалне манифестације, захтевају општи друштвени напор у разумевању процеса, креирању концепта ублажавања и прилагођавања, са применом практичних мера у достизању безбедног и одрживог просторног и друштвеног развоја.

Представљена монографија обухвата широк спектар тема везаних за климатске промене и изграђену средину, а које су актуелне и у Србији и Шкотској. Избор ове две земље

условљен је њиховим сличностима у величини територије, броју становника и друштвеним процесима у смеру достизања стандард какав је у најразвијенијим европским подручјима. Обухваћене тематске целине кореспондирају са следећим областима: законска регулатива и стратешки документи; планирање у светлу просторних, еколошких, економских, енергетских и социјалних захтева; урбана регенерација, кроз еколошки активизам и умрежавање високообразовних и истраживачких капацитета, са административним структурама свих нивоа и грађанима, уз увођење иновативних технологија и материјала. Три последња поглавља се односе само на Шкотску, и израз су разлике у општем степену друштвеног развоја: „прелазна насеља“, промоција иновација кроз сарадњу Универзитета и предузећа, као и начин сарадње Универзитета и индустрије.

Садржај Монографије обухвата следећа поглавља, са темама из актуелне праксе у Шкотској и Србији:

I. Циљеви, закони и акције смањења емисије угљеника и гасова са ефектом стаклене баште

У оквиру овог поглавља представљени су проблематика глобалних климатских промена у светлу перцепције о могућим последицама, као и услови примене одређених мера прилагођавања. Детаљно су приказани принципи одрживог развоја у Шкотској и Србији, кроз креирање националне политике и локалног развоја. Посебна пажња је посвећена енергетским аспектима развоја насеља у Србији, у светлу климатских промена, и могућностима повећања енергетске ефикасности. Такође, обрађене су теме везане за управљање комуналним отпадом, примену *Европске конвенције о пределима* у Србији и одрживи развој планинских туристичких подручја.

II. Просторни, еколошки, енергетски и друштвени аспекти планирања и регенерације насеља: политика и пракса

У оквиру овог поглавља представљени су елементи *Националног Просторног плана Шкотске*, стратегија за ниско-угљеничну економију, као и иницијатива за одржива насеља. Различити аспекти прилагођавања климатским променама у Србији, са нагласком на одрживи развој и енергетску ефикасност, уз процену могућности за практичну примену, приказани су на примеру Београда. Анализиране су теме социјалног становања у Србији и еколошки планираног проширења насеља на примеру Беле Цркве. Посебна пажња је посвећена процени различитих сценарија унапређења енергетских перформанси вишепородичних стамбених објеката, са анализом економских ефеката (насеље Коњарник).

III. Урбана регенерација

Концепт урбане регенерације у Шкотској представљен је репрезентативним примерима: Раплах, Клајдбенк, Клајд Гејтвеј, Ирвин Беј, Крег Милар и Риверсајд Инверклајд. Као пример модерног и одрживог насеља, уз приказ његовог планирања и реализације, представљен је Нови Београд, док је климатски одговорно планирање илустровано анализом решења, из пројекта Данијела Либескинда, за луку Београд. Енергетски ефикасно унапређење префабрикованих насеља образложено је на примеру насеља Коњарник, а мере прилагођавања при планирању и пројектовању, приказане су на примеру урег центра Београда. Процес урбане регенерације размотрен је са аспеката законодавног и управљачког оквира, у Шкотској и Србији.

IV. Консултације са становништвом у планирању и регенерацији насеља

У оквиру овог поглавља обрађени су примери радионица у Лејдфилду, Лохгелију, Грендхоуму, као инструмената активне партиципације локалног становништва у Шкотској. Представљени су примери универзитетских истраживачких пројеката у Србији, као подршка сарадњи на нивоу локалних заједница (Текија и Крушевац).

V. Улога кључних агенција у процесу развоја и евалуације урбаних и архитектонских пројеката

У оквиру овог поглавља представљена је улога кључних агенција и њихов утицај на архитектуру и дизајн у Шкотској, док је модел повезивања кључних агенција у одрживим урбаним пројектима у Србији представљен примерима Голупца и Неготина.

VI. Нови приступи у стварању “прелазних насеља”

У овом поглављу представљена су „прелазних насеља” у Шкотској, која су резултат активизма група грађана у усклађивању просторних, друштвених, еколошких, економских и енергетских одредница развоја насеља.

VII. Промоција иновација кроз сарадњу Универзитета и предузећа

Овде су обрађене теме које истичу значај и домен примене иновација, кроз примере сарадње између истраживача и планера.

VIII. Организације које помажу сарадњу Универзитета и индустрије

У оквиру овог поглавља обрађена су питања реализације партнерства за енергетске технологије, са модалитетима повезивања и финансирања, за потребе одрживе и иновативне изградње, кроз ангажман мањих компанија (до 250 запослених)

Израда монографије *Климатске промене и изграђена средина: Политика и пракса у Шкотској и Србији (Climate Change and the Built Environment: Policies and Practice in Scotland and Serbia)*, представља озбиљан подухват усмерен ка евалуацији стања у Србији, кроз поређење са приступом проблему климатских промена у Шкотској. Актуелност проблематике, избор тема, начин презентације, значај за процесе урбаног и просторног планирања, обнове и одрживог развоја у условима климатских промена и ризика од природних катастрофа, чине ову публикацију пожељном и корисном за шири круг стручњака.

проф. др Ратко Ристић